

СЕКЦІЯ: ІНСТРУМЕНТАЛЬНА СКЛАДОВА УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ ТУРИЗМУ ТА РЕКРЕАЦІЇ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД І ПРАКТИКА В УКРАЇНІ

УДК 338.98

¹Дудкіна О.П., к.е.н, доц., ²Дудкін П.Д., к.е.н, доц.

¹Тернопільський національний економічний університет, Україна

²Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя, Україна

УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ РЕКРЕАЦІЇ: ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДГРУНТЯ ТА ІНСТРУМЕНТИ РЕАЛІЗАЦІЇ

Dudkina O.P., Ph.D., Assoc. Prof., Dudkin Ph.D., Assoc. Prof.

MANAGING REGIONAL RECREATION DEVELOPMENT: THEORETICAL BASIS AND REALIZATION INSTRUMENTS

Сучасний рівень соціально-економічного розвитку держави та регіонів, неординарність трансформаційних процесів, що відбуваються в них, визначають необхідність дослідження нових підходів до регулювання регіонального розвитку. Вони ґрунтуються на визнанні взаємопов'язаності соціальних, економічних, екологічних, структурно-інноваційних сфер діяльності в регіоні; на співмірності різноманітних траєкторій соціально-економічного розвитку регіону з наявним ресурсним забезпеченням і структурою міжрегіональних та внутрірегіональних зв'язків; на необхідності аналізу стану довкілля регіону в залежності від сукупного тиску на нього всіх видів антропогенного навантаження для розробки механізму відтворення природних ресурсів; на вивченні умов та можливостей забезпечення відповідного рівня та якості життя населення регіону.

Ефективна організація механізму регулювання регіонального розвитку, окремих секторів та сфер регіональної економіки, досягається побудовою певної системи управління ними, яка ґрунтується на врахуванні регіональних особливостей їх розвитку, на застосуванні спеціальних функціональних механізмів їх регулювання, із відповідним визначенням для кожного з них основних цілей, завдань та управлінських функцій. Зокрема, діяльність такої складної і багатоаспектної системи, як рекреаційна сфера регіону, неможлива без адекватної організації, регулювання, управління і контролю з боку відповідних структур та їх складових елементів.

Так функціональна та інструментальна складова механізму державного та регіонального управління розвитком рекреації включає в себе: програмування, прогнозування, стратегічне та бізнес-планування, логістика, регіональний аналіз, моніторинг рекреаційного розвитку тощо. Зокрема, програмування розглядається як основний засіб практичної реалізації регіональної рекреаційної політики, що дозволяє акумулювати різноманітні джерела фінансування і зосереджувати обмежені фінансові ресурси на вирішенні комплексних пріоритетних завдань розвитку регіону. Реалізація регіональних програм рекреаційного розвитку дозволяє узгоджувати інтереси суб'єктів рекреаційного підприємництва різних форм власності та форм підпорядкування, що функціонують на певній території, переорієнтовувати на регіональному рівні використання наявного природного, трудового, матеріально-технічного, науково-технічного, організаційно-інформаційного потенціалу на розвиток пріоритетних сфер і галузей діяльності. Оскільки регіональні програми в сфері рекреації, носять довготривалий характер, то вони мають змогу адекватно реагувати на зміни в соціально-економічному розвитку регіону, досягати оптимального поєднання його

стратегічних і тактичних завдань. Реалізація вказаних програм забезпечує досягнення відповідної ролі і місця рекреаційного підприємництва в загальній структурі господарства регіону, оптимізації територіальної структури регіональних економічних систем.

Стратегічне планування, як один із основних функціональних механізмів регулювання розвитку рекреації, ще не знайшло достатнього відображення в практиці роботи регіональних владних структур. Проте, саме в умовах регіоналізації управління економікою, здійснення децентралізації влади та зростання ролі територіальних громад у вирішенні проблем регіонального розвитку, стратегічне планування стає необхідним і об'єктивно визначеним. Стратегічне планування регіонального розвитку рекреації дозволяє вирішувати певні завдання, оскільки забезпечує чітку координацію зусиль всіх підприємницьких структур стосовно розвитку рекреаційної сфери, обумовлює постановку чітких цілей і завдань діяльності рекреаційних підприємств в контексті здійснення регіональної рекреаційної політики; забезпечує підприємствам і організаціям, що займаються рекреаційним бізнесом в рекреаційній зоні, вищий рівень готовності до непередбачуваних змін кон'юнктури рекреаційного ринку, загального стану соціально-економічного розвитку регіону; передбачає розробку певної системи показників розвитку рекреаційної сфери; створює передумови для подальшого контролю за їх досягненням; забезпечує тісний взаємозв'язок всіх учасників рекреаційної діяльності. Вважаємо, що стратегічне планування — це управлінський процес створення і підтримки стратегічної відповідності між цілями рекреаційного підприємництва, його ресурсним забезпеченням та ринковими можливостями просування регіонального рекреаційного продукту до споживача.

Особливою організаційною формою планування розвитку рекреації в регіоні є розробка відповідних бізнес-планів розвитку рекреаційного підприємництва в окремих адміністративно-територіальних утвореннях. На нашу думку, слід визначити регіональний бізнес-план як своєрідний інформаційний документ, котрий використовується і регіональними управлінськими структурами, і безпосередніми суб'єктами рекреаційного та обслуговуючого його підприємництва для прийняття адекватних управлінських рішень щодо розміщення і доцільності організації рекреаційного бізнесу, а також координації дій всіх учасників рекреаційного процесу в конкретній рекреаційній зоні. Цей документ служить своєрідною візитною карткою, ілюстрацією для обґрунтування інвестиційної привабливості рекреаційної діяльності в конкретному регіоні. Кінцевою метою розробки регіональних бізнес-планів є обґрунтування економічної і соціальної доцільності організації і функціонування конкретних рекреаційних зон, або ж обґрунтування розробки і впровадження певних регіональних інвестиційних програм та проектів.

Застосування логістичного інструментарію в управлінні матеріальними, інформаційними та фінансовими потоками рекреаційної сфери – один із ринкових механізмів, що дозволяє швидко реагувати на зміни в поведінці споживачів. З огляду на те, що рекреаційна послуга є мобільною, територіально локалізованою, такою, що не передбачає накопичення та зберігання, її надання має здійснюватись за логістичним принципом "точно-своєчасно". За останнє десятиріччя ринок ІТ-технологій здійснив переверт у доступності та швидкості отримання інформації, що зумовило трансформування інформаційно-комунікативного та ресурсного забезпечення управління розвитком туристично-рекреаційної галузі. На перший план виходить не лише вимога надання високоякісних рекреаційних послуг, а й необхідності пакетування супутніх послуг, що потребує їх відповідного логістичного супроводу. Причому забезпечуючі товари і послуги повинні бути на рекреаційному ринку постійно, а це суттєво зменшує терміни їх доведення до споживача.

Регіональний аналіз є основою економічного обґрунтування управлінських рішень щодо удосконалення організаційно-економічного механізму регулювання розвитку рекреації у регіоні. Основними принципами проведення регіонального аналізу

розвитку рекреаційної сфери можна вважати системний підхід до аналізу явищ і процесів; використання системи повної інформації, тобто, всіх видів обліку, звітності, необлікових спостережень, нормативно-правової та інструктивної інформації; вивчення пакетів законодавчих та нормативних документів стосовно даної проблематики; вивчення динаміки явищ з урахуванням стану економічної кон'юнктури; виявлення внутрішніх протиріч, системи факторів впливу, позитивних тенденцій і пошук шляхів ліквідації негативних наслідків дії тих чи інших процесів; узагальнення результатів аналізу і розробка адекватних сучасним умовам управлінських рішень щодо формування, регулювання, економічного, організаційного, фінансового, науково-технічного, кадрового забезпечення функціонування рекреації у регіоні.

Основні завдання регіонального аналізу розвитку рекреаційної сфери регіону доцільно розглядати у декількох аспектах: управлінському (передбачає перевірку обґрунтованості та реальності прийняття управлінських рішень; контроль за наслідками управлінського впливу та за безпосереднім виконанням управлінських рішень); соціально-економічному (полягає у визначенні природо-ресурсного потенціалу рекреації у регіоні, її інфраструктурного та трудового забезпечення; у виявленні впливу на розвиток регіональної економіки); економіко-географічному (ґрунтується на виявленні умов і можливостей раціонального розташування рекреаційних зон на території регіону, їх компонування і комбінування; узгодження локальних і регіональних, регіональних і державних інтересів на засадах гарантування вимог екологічної безпеки та раціонального природокористування); ринкознавчому (передбачає аналіз стану, тенденцій розвитку та ємності регіональних (локальних) ринків рекреаційних послуг і аналіз можливостей комплексотворення в регіоні). У цілому, результати проведення регіонального аналізу слугують інформаційною базою для комплексного застосування системи організаційно-функціональних механізмів управління рекреаційним розвитком у регіоні.

Важливим функціональним механізмом регулювання розвитку рекреаційних зон у регіоні є моніторинг регіонального рекреаційного розвитку, головною метою якого є збір, збереження і підготовка інформації для аналізу, безперервного спостереження, прогнозування і прийняття управлінських рішень щодо розвитку рекреації у регіоні. Моніторинг виконує специфічну контрольну функцію в організації регіонального управління, оскільки моніторингові дослідження дозволяють прослідкувати вплив суб'єкта на об'єкт управління і дати оцінку результатів цього впливу. Моніторинг розвитку рекреаційної сфери регіону повинен виконувати такі найважливіші завдання: виявлення сукупності факторів (внутрішніх і зовнішніх), що впливають на перебіг рекреаційного процесу в регіоні; безперервне спостереження за станом розвитку регіональних рекреаційних зон і своєчасна фіксація змін у них; системний аналіз отриманої інформації; комплексна оцінка ситуації на регіональному (локальному) рекреаційному ринку; виявлення тенденцій і можливих змін в ході регіонального рекреаційного процесу; розробка пропозицій щодо прийняття певних управлінських рішень стосовно виявлених змін; розробка коротко- і довготермінових прогнозів перебігу рекреаційних процесів; фіксування і аналіз результатів управлінських рішень, прийнятих регіональними управлінськими структурами стосовно регулювання розвитку рекреації у регіоні.

Таким чином, застосування цілісної системи функціональних механізмів управлінського впливу (концептування, програмування, стратегування та бізнес-планування, логістики, регіонального аналізу та моніторингу), удосконалення методичних аспектів їх здійснення дозволить забезпечити дієве державне та регіональне управління розвитку рекреації в окремих адміністративно-територіальних утвореннях.